

Í Føroyum er fyrirbyrgjandi koppsetingin fyri lívmóðurhálsskrabba partur av barna-koppsetingar-skránni, og koppsetingin verður givin, tá gentan er 12 ár

Lívmóðurhálsskrabbi er ein lúrandi vandi

Nógv kjak hevur verið um møgulig hjáárin av HPV koppseting, men donsku heilsumyndugleikarnir meta, at fyrimunirnir at koppseta eru størri enn vansarnir

Vilmund Jacobsen

Lívmóðurhálssurin er niðasti partur á lívmóðrini niður í móðurskeiðina. Hann bindur saman móðurskeið og lívmóður. Í lívmóðurmunnanum er slímhinna júst sama slag sum í móðurskeiðini. Hinvegin er slímhinna í lívmóðurhálssinum eitt heilt annað slag.

Tað er har, sum hesar báðar ymisku slímhinna renna saman, at kyknubroytingar kunnu koma, sum seinni kunnu gerast til lívmóðurhálsskrabba.

Lívmóðurhálsskrabbi

Kvinnur kunnu fáa lívmóðurhálsskrabba á øllum aldri.

– Í Føroyum fáa umleið 10 kvinnur árliga staðfest lívmóðurhálsskrabba, og helmungurin av kvinnunum eru yngri enn 45 ár, tá tær fáa tað staðfest.

Sjúkan kann fyrirbyrgjast, um kvinnur javnan fáa gjørt kyknukanningar í lívmóðurhálssinum.

– Tilburðirnir hava verið minkandi seinna árin – alt av kyknukanningunum, og væntað verður, at tilburðirnir alsamt fara at minka, nú lívmóðurhálsskoppsetingin er ásett í barna-koppsetingar-skránni.

Høvuðsorsøkin til lívmóðurhálss-

krabbamein er ein kronisk ígerð við “human papillomavirus” (HPV), ið er ein seksuelt yvirførd sjúka.

– HPV er ein virusbólkur, og nøkur av hesum virussløgum smitta kynsgøgnini hjá bæði kvinnum og monnum. Øll, ið eru seksuelt virkin, kunnu verða smittað.

HPV-smittan er oftast utan sjúku-eyðkenni, og tí hava fleiri smittuna utan at vita tað. Hjá teimum flestu hvørur smittan av sær sjálvum, men av ókendum grundum verður smittan hjá summum kvinnum kronisk. Hetta í sær sjálvum økir um kyknubroytingarvandan í lívmóðurhálssinum og elvir í ringasta føri til lívmóðurhálsskrabba.

Sjúkueyðkenni

Tað finnast nógv sløg av HPV, men tað er í høvuðsheitum HPV-16 og HPV-18, sum oftast verða sett í samband við lívmóðurhálsskrabba. Aðrir sjúkuváðar, sum eru knýttir at hesum, er eitt nú fleiri kynspartnarar, royking og HIV ígerð.

Tað eru ikki nøkur undaneyðkenni fyri lívmóðurhálsskrabba. Men, er talan um lívmóðurhálsskrabba, kunnu ávísast eitt ella fleiri sjúkueyðkenni: 1) Bløðing í móðurskeiði, 2) Útflot, 3) Pína og 4) Bløðing undir sam-legu.

– Av tí, at lívmóðurhálssurin er

Í Føroyum fáa umleið 10 kvinnur árliga staðfest lívmóðurhálsskrabba, og helmungurin av kvinnunum eru yngri enn 45 ár, tá tær fáa tað staðfest

nærliggjandi bløðru og baktarmi, kunnu, um sjúkan er ring, síggjast eyðkenni sum: 1) Óviljað vatnlát, 2) Óstøðugt vatnlát og 3) Trupulleikar at sleppa av við skarnið.

Hvat kanst tú gera?

Fyri at minka um vandan fyri lívmóðurhálsskrabba, skulu fyrirbyrgjandi kanningar - screening - fyri krabbamein takast í ramasta álvara.

– Kvinnur millum 25 og 60 ár stendur í boði at fáa fyrirbyrgjandi kanningar, og kyknuroyndir verða tá tiknar úr lívmóðurhálssinum triðja hvørt ár.

Endamálið við kanningunum er at ávísa kyknubroytingar so tíðliga sum gjørligt, so tær ikki verða til lívmóðurhálsskrabba.

– Kyknubroytingar í lívmóðurhálssinum er ikki krabbamein, men kann vera undanstig, sum verður til lívmóðurhálsskrabba, um kyknurnar ikki verða tiknar burtur. Tí er týðningarmikið at fylgja kanningarskránni (screeningarskránni), tó at screening ikki basir kyknubroytingum.

Eftir sum kyknubroytingar og lívmóðurhálsskrabbi eru íkomn av eini HPV ígerð, kann fyrirbyrgjast, at

kyknubroytingar/ lívmóðurhálsskrabbi tekur seg upp. Hetta kann gerast við at koppseta fyri HPV.

– Í dag verjir koppsetingin fyri tveimum sløgum av HPV (HPV-16 og HPV-18), sum tilsamans elva til 70% av øllum lívmóðurhálsskrabbatilburðum og meira enn 50% av teimum hættisligu kyknubroytingunum í lívmóðurhálssinum.

Fyrirbyrgjandi koppseting

Í Føroyum er fyrirbyrgjandi koppsetingin fyri lívmóðurhálsskrabba partur av barna-koppsetingar-skránni. Koppsetingin verður givin, tá gentan er 12 ár.

Koppsetingin, sum verður endurtikin eftir ávikavist tveimum og seks mánaðum, verjir ikki fyri øllum HPV-sløgum.

Koppsetingin verður endurtikin eftir ávikavist tveimum og seks mánaðum, og allir triggir skamtur skulu í øllum førum gevast innan eitt ár.

– Enn er ikki greitt, hvussu leingi koppsetingarvirkaðurin varar. Nóg kjak hevur verið um møgulig hjáárin av HPV koppsetingini, men donsku heilsumyndugleikarnir meta, at fyrimunirnir at koppseta gagna væl betur enn vandahjáárinini.

Kelda: www.apotek.fo